

КОРОЛЬ РИБАЛКА

- Малахітовий рибалочка широко розповсюджений в Африці на південь від пустелі Сахара. Розрізняють п'ять підвидів, кожний з яких поширений у певному регіоні Африки.
- Це невеличка пташка завбільшки 13 см, з розмахом крил до 25 см та масою до 20 г. Тривалість життя – 3–4, зрідка до 7 років.
- Птах має короткі лапки, тому він здебільшого сидить на одному місці або літає.

Орнітологи розрізняють 114 видів цих птахів. Вони мешкають усюди, крім пустель та холодних країв. Це одні з найпоширеніших птахів на Землі. Але щоб побачити їх, треба набратися терпіння та систематично відвідувати місця їхнього проживання. І чекати, чекати.

Це – рибалочки. Англійською мовою ймення цих птахів звучить більш промовисто: „kingfisher” – „король рибалка”. І справді, у вмінні ловити рибку мало хто з птахів може зрівнятися з ними.

За весь час спостережень за цими птахами мені вдалося побачити чотири види: сивоголового, строкатого, велетенського та малахітового рибалочок. Найчастіше мені траплявся малахітовий рибалочка, бо ми, вочевидь, жили на його території.

Але якщо ви думаєте, що я могла, коли заманеться, піти у певне місце і гарантовано здобати цю пташку – зовсім ні! Малахітовий рибалочка абсолютно непередбачуваний. Хоча цей птах невеликий, як горобець, він контролює величезну територію: відстань між сусідніми гніздами рибалочок нерідко сягає кілометра. Свою територію самець захищає і проганяє з неї інших рибалочок. Якщо ви постійно бачите рибалочок поблизу вашої оселі, найімовірніше, вони – члени однієї сім'ї.

Мисливськими угіддями наших рибалочок були кілька дрібних ставків і відрізок річки, що протікала неподалік. Увесь день рибалочки – самець та самиця – гасали поміж ними. Птахи, напевне,

- Малахітовий рибалочка має яскраве блискуче блакитно-зеленувате оперення. Однак переливчасті барви з'являються не завдяки наявності пігментів, а завдяки особливій структурі пір'їнок, на яких виникають складні інтерференційні ефекти. Найкраще відбивається синій складник спектра, тому пташка має яскраве синє забарвлення. До речі, такий самий фізичний механізм відповідає за забарвлення павича.

- Птах має чудовий зір і здатен робити поправку на заломлення світла у воді, що дозволяє йому точно визначити розташування здобичі. Птах атакує з відкритими очима, але перед входом у воду він моргає, і прозорі мембрани закривають його очі, захищаючи їх під час удару об поверхню води.

- Інколи рибалочка зависає на висоті декількох метрів над водою, виглядаючи поживу. Щоб утриматися у повітрі, птах робить до восьми помахів крилами за секунду.

облітали свою територію за якимось, лише їм відомим планом, але я ніколи не могла цей план зрозуміти. Цим рибалочки суттєво відрізнялися від інших птахів, які мали усталені мисливські маршрути та постійні місця відпочинку.

Окрім того, деякі особливості поведінки цього птаха робили його менш помітним порівняно з іншими. Коловодні птахи під час полювання активно рухаються берегом та мілководдям. Або ж годинами кружляють над озером, як-от орел-риболов. Рибалочка ж вистежує здобич із засідки. Він обирає місце, де над водою низько нависають гілки дерев або кущів, створюючи затінок. Це важливо, бо тоді на поверхні водойми не буде сліпучих сонячних відблисків і легше розгледіти, що діється під водою. Птах зручно вмощується на гілці і ретельно вдивляється у воду. Коли він помічає рибку або іншу водяну живність, то стрімко кидається на неї і вихоплює з води. Дійство триває лічені секун-

ди. Рибалочка негайно повертається на своє місце, де й розбирається зі здобиччю. Якщо це рибка, то птах, ухопивши її за хвіст, б'є нею кілька разів об гілку, щоб оглушити, а потім ковтає головою вперед або несе до гнізда, щоб нагодувати пташенят.

Інколи трапляється доволі велика рибка. Однак рибалочка все одно її ковтає. Згодом можна спостерігати кумедне видовище: птах сидить на гілці і ніби гикає. Насправді він не виштовхує із себе їжу – навпаки, м'язи скорочуються для того, щоб швидше проштовхнути рибку до шлунку.

Зрідка рибалочка під час полювання вмощується на пеньку або гілці, що стирчить з води. Тоді його можна роздивитися у всій красі і сфотографувати.

- Оселяється малахітовий рибалочка на берегах річок, струмків, каналів, озер, де є достатньо дрібної риби. За день птах з'їдає 10–12 рибок. Однак під час годування пташенят подружжя виловлює 60–70 рибок за день! Не гребує рибалочка і водними комахами, дрібними рачками та пугловками. Рибалочки зазвичай полюють зранку та ввечері, але, якщо день не спекотний, вони можуть полювати і вдень.

• Рибалочки утворюють пару на період гніздування. Самиця залицяється до самиці, приносячи їй здобуту ним рибку. Прийняття підношення самицею означає її згоду на спарювання. Подружжя рибалочок видовбує у крутому березі нору завдовжки метр приблизно за тиждень. У гніздовій камері в кінці нори самиця відкладає 3–6 яєць, які батьки насиджують приблизно два з половиною тижні. Пташенят годують по черзі. Пташеня, яке отримало їжу, відповзає у кінець черги, і його місце займає наступне. І так по колу. Ще через три тижні молоді рибалочки вилітають з гнізда. Смертність молодняка дуже висока. Тому рибалочки за сезон вирощують 2–3 виводки.

Рибалочка – глибоко переконаний одинак, що цінує самотність. Хоча ці птахи утворюють сталі сімейні пари, кожен партнер воліє полювати самостійно. Вкрай рідко доводилося мені зустріти подружжя рибалочок разом. І лише одного разу за багато років спостережень мені пощастило побачити, як тато й мама рибалочки годували пташеня. І не дивно! Вони підгодовують своїх пташенят лише кілька днів після того, як ті стають на крило. А потім дорослі пташенята шукають свою ділянку і ведуть повністю самотнє життя.

Було вкрай важко сфотографувати рибалочку у польоті. Цей птах має дуже короткий хвіст, тому його політ стрімкий і прямолінійний. А швидкість сягає сорока і більше кілометрів на годину. Політ рибалочки виглядав як блискавка, що проскакувала з одного берега ставка на інший або поміж деревами.

Мені таки кортіло зробити гарні фото цього чудового птаха у польоті. Одного дня я вирішила змінити тактику і вислідити рибалочку біля його гнізда. Хоча гніздом це можна назвати лише умовно, бо рибалочки вирощують потомство у норах, які вони риють у крутому березі десь на висоті одного метра над водою. „Якщо знайти таку нору, то коли рибалочки до неї прилітатимуть, мені зручно буде їх фотографувати”, – сподівалась я.

Зранку, озброївшись біноклем, я попрямувала до нашої річки. Вхід до нори зазвичай прикритий гілочками кущів та корінням рос-

лин, тому я довго розглядала протилежний обривистий берег, доки не помітила дещо, схоже на вхідний отвір.

На щастя, у цьому місці річка сильно звужувалася, тому відстань між берегами не перевищувала десятка метрів. Розташувавшись напроти нори з фотокамерою напоготові, я почала чекати.

Очікування затягнулося. Минула година, друга, а до нори ніхто не прилітав. Сонце невблаганно здійсалося усе вище, і згодом мій спостережний пункт, який спочатку був у затінку, опинився на осонні. Ставало спекотніше, дошкуляли комахи, але я терпіла.

Нарешті я дочекалася – яскравий спалах краси на тлі глинистої кручі – птах присів на гілочку поблизу нори і за мить шмигонув до неї. Але яке розчарування! Це був не довгоочікуваний рибалочка, а бджолоїдка. То виявилось її житло. Бджолоїдка – красива і цікава пташка, але ж я сподівалася на іншу!

Що ж, треба було повертатися додому ні з чим. Неможливо залишатися надворі у такий спекотливий день. Дорогою я ніскільки не жалкувала за часом, згаяним у засідці біля „неправильної” нори. Не пощастило сьогодні, то пощастить завтра! Але як добре, що є ще коло нас дика природа – різноманітна, мінлива, непередбачувана, – яка щоразу дарує нам відкриття і радість пізнання. А бджолоїдка віднині теж у колі моїх досліджень.

Тетяна Дьомкіна,
природодослідниця, мандрівниця.
Багато років прожила в Кенії, подорожувала
Танзанією, Ефіопією та Південно-Африканською
Республікою. Її розповіді базуються на власних
спостереженнях за дикими тваринами

• Завеликий і незграбний, на перший погляд, дзьоб рибалочки насправді має довершену аеродинамічну форму. Завдяки цьому птах розвиває максимально можливу швидкість, коли пікірує за здобиччю, і входить у воду, майже не здійслюючи бризок. Японські інженери скопіювали дзьоб рибалочки, коли розробляли передню частину локомотивів надшвидкісних потягів.

